

SZÖRÉNYI LEVENTE

Lélekemelő pillanatok

„Néha furcsa hangulatban az utcát járom egymagamban...” – csendül föl a reményeim szerint még sokak számára emlékezetes pályakezdet hallgatóimban, s talán nem is véletlenül, hiszen ennek az ösztönös kis dalnak a váratlan közönségsikere csábított olyan zenei tájakra, ahol a magyar lélek nosztalgiával fordul ősi múltja felé. De miért volt váratlan a siker? Mert a zenei gondolat különös módon nem követi az aktuális divatot, ezzel szemben ízig-vérig a magyar népzene gyökereiből táplálkozik. Ugyanakkor idegen, nyugati eredetű populáris zenei köntösben jelenik meg, amellyel akkoriban nem is olyan csendes tiltakozást lehetett kiváltani a regnáló kommunista hatalommal szemben. Hozzá kell tennem: az idősebb generáció a politikától függetlenül is berzenkedett ellene. Féltő volt, hogy ez a fiatalság által képviselt úgynevezett „kulturális dühkitörés” elsodorja a lényegét, a műfajban éppen csak kibontakozóban lévő nemzeti sajátosságot.

Mire 1982-ben elkövetkezett a *Kőműves Kelemen*, első színpadi művünk bemutatója, a nézőtéren öszbe hajló halántékok adták az eleven cáfolatát annak, hogy volt valaha generációs feszültség az új zene körül. A fiatalok elsősorban a nevünkre, az idősek és a még idősebbek a várható üzenet miatt jöttek, mégis ez a különbség az előadás végére közös ünneplésben oldódott föl.

Azonban nem a *Kőműves Kelemen* volt a régen tervezett mű.

1971 táján vetettük fel, hogy létre kellene hoznunk egy nagyobb szabású színpadi alkotást. Két téma körvonalazódott bennünk. Egyfelől – az ezredforduló időszakából – az egymásnak feszülő Vajk-István és Koppány, másfelől a – magyar ősmúltból – Atilla nagykirály története.

Keresztény családi indíttatással szoros összefüggésben mindenekelőtt egy belső konfliktust kel-

lett – a magam számára – feloldanom. Ahhoz ugyanis, hogy a régi történetek átélhetőkké váljanak, kikerülhetetlen volt eleink világnézetének, érdekeinek, spirituális felfogásának megértése, az abba való teljes tudati és transzcendens belehelyezkedés. Kevésnek és lekicsinylőnek tartottam a sommás vélekedést: „pogányok voltak”. És akkor a belátás és a szív egyidejűleg lépett működésbe; attól kezdve bennem harcolt István és Koppány, akik egymástól eltérően képzeltek el a magyar jövőt. A végeredményt ismerjük, az előadások minden korábbit meghaladó sikerét – mind a mai napig. Életben tartva a generációkon átívelő reményt egy olyan Magyarország felépítésére, amelyben az „istváni magyar” nem törekszik a „koppányi magyar” megsemmisítésére.

Az *István, a királyt* az ötlet felvetése után 12 évvel, 1983-ban sikerült színpadra állítani. Az Atilla-téma megvalósítása jobban elhúzódott: az első tervek és a bemutató között 22 év telt el. Végül 1993 augusztusában, a margitszigeti színpad ősfái alatt épített impozáns fapalota díszletében megjelent Atilla fejedelem, Réka úrnő, a nyugat-római Aëtius, Leó püspök és még sokan mások.

Az *Atilla – Isten Kardja* opera zeneileg összetettebb, „átkomponáltabb”, mint az *István, a király* – követve elhatározásomat, hogy az új mű nem lehet az *István* sikerének másolata, annak árnyéka. Természetesnek tartottam, hogy a darabnak hordoznia kell azokat a mítoszokat és őstörténetünkről tudott dolgokat, amelyek szélesebb körben meglehetősen ismeretlenek voltak.

Az *Atillát* 16 alkalommal adták elő. A mű sikeres előadásainak háttérében éreznem kellett az emberek csöndes és udvarias bizonytalanságát az opera stílusát és üzenetét illetően, de jóleső volt arról értesülni, hogy ettől kezdve ugrásszerűen megnőtt a kereslet az őstörténetünkkel foglalkozó tanulmányok, könyvek iránt.

Hálás vagyok a sorsnak, hogy olyan útra terelt, amelyen végighaladni különös büszkeséggel tölti el az embert, mert egy nemzet generációkon átívelő szórakoztatását nyújtotta feladatul, de úgy, hogy a lélekemelő pillanatok mellett közösségünk önbecsülését is előidézze, erősítse. Meggyőződésem, hogy hamarosan nagy szüksége lesz az egyetemes emberi gondolkodásnak és erkölcsi megújulásnak a mostanra porig alázott, meggyötört ősi népek tanúságtételére.

Elhangzott 2018. január 22-én, a Magyar Kultúra Napján a szatmárcsekei református templomban rendezett ünnepségen és ökumenikus istentiszteleten, a Kölcsy-plakett átvétele alkalmából (szerkesztett változat).

Szörényi Levente a szatmárcsekei református templomban

Varga Gábor: Damjanich János (Budapest, 2006)